

Використання технології «кроссенс» на уроках української мови та літератури

Автор : Ракамін
Антоніна
Володимирівна, вчитель
української мови та
літератури

Посібник має на меті допомогти вчителям-філологам застосовувати технологію

“ кроссенс” на уроках української мови та літератури як одного з інноваційних підходів організації навчання, який сприяє розвитку учнів, якісному засвоєнню ними знань та успішній самореалізації .

Також у книжці міститься інформація про застосування кроссенсу на уроках та алгоритм його створення .

Зміст

- I. Вступ.
Кроссенс – технологія, що забезпечує успішне викладання предмету.
- II. Основна частина
 - 1. Теоретична частина. Кроссенс як інноваційна технологія.
 - 2. Кроссенс і кросворд : схожість і відмінність.
 - 3. Практична частина. Застосування кроссенсу на уроках української мови та літератури.
- III. Висновок. Значення кроссенсу .

Вступ

Завдання школи сьогодні полягає у формуванні всебічно розвиненої особистості, яка здатна критично мислити, приймати відповідальні рішення, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя, бути патріотом своєї країни та діяти згідно з морально-етичними принципами. Для того, щоб реалізувати ці завдання, учителю необхідно створити умови для розвитку учня, до сприйняття ним знань, виробити вміння самостійно мислити, мотивувати до вивчення предмету.

Отже, необхідно застосовувати такі новітні технології, які б зацікавили учнів і викликали бажання навчатися, робили їх активними учасниками освітнього процесу.

Технологія «кроссенс» є однією з тих, що робить навчання цікавим і ефективним.

Що ж таке кроссенс? Це головоломка нового покоління, створена на основі асоціацій, що поєднали в собі ознаки таких інтелектуальних розваг: головоломки, загадки і ребуса.

Цей вид діяльності з'явився ще в 2002 році. Ідея належить педагогу, письменнику і математику Сергію Федіну та доктору педагогічних наук, філософу і художнику Володимиру Бусленку.

Завдання, які ставляться перед учнями під час виконання такого виду роботи, здається, на перший погляд, нескладними, але вимагають розуміння матеріалу, який вивчається, та логічного мислення, щоб відгадати зашифроване в картинках.

Кроссенс (від англ. cross – перехрестя, sens – смисл) – це візуальний асоціативний ланцюжок, який складається з дев'яти зображень, кожне

з яких пов'язане з попереднім і наступним, що в результаті з різних сторін розкриває певне поняття, явище або факт[1].

Кроссенс має наочний , евристичний характер, сприяє процесу індивідуально – особистісної життєтворчості учнів, формує особистісні якості, такі як гуманність, соціальна активність, правдивість, порядність, працьовитість тощо .

Використання кроссенсу сприяє формуванню соціальної компетентності в структурі уроку, оскільки змінює мислення і мову учнів , надаючи і тому, й іншому інтегрований , системний характер [2]

.

Основна частина

1. Теоретичний розділ

Сьогодні про кроссенс написано чимало статей, існує багато розробок щодо використання цього методу, його створюють учителі різних фахів. Філологи теж зацікавилися цим методом і мають велику кількість таких розробок , яку можна легко знайти в Інтернеті й використати на уроках. А можна й самим попрацювати над створення кроссенсу. Лише варто скористатися порадами педагогів, які давно працюють над створенням кроссенсу.

Як же створити кроссенс ?

1. Необхідно визначити тематику, загальну ідею.
2. Створити , дібрати зображення, що ілюструють його елементи.
3. Виділити дев'ять зображень, які мають відношення до ідеї, теми.
4. Встановити зв'язок між елементами, визначити послідовність.

5. Зосередити смисл в одному з елементів – квадраті № 9.
6. Встановити відмінні риси, особливості кожного елемента.
7. Підібрати картинки, які ілюструють обрані елементи-образи або замінити вибрані прямі елементи і асоціації іншими символічними картинками.

Різновиди кроссенсу та особливості його розшифрування

1. «По спіралі». Зображення розташовані так, що кожна наступна частина кроссенсу зв'язана з попередньою .
Схематично це виглядає так: 1-2 , 2-3, 3-6, 6-9, 9-8, 8-7, 7-4, 4-5.
2. Зв'язок із головним поняттям. Кожна частина пов'язана із п'ятою (головною).
Схематично це так : 1-5, 2-5, 3-5, 6-5, 9-5, 8-5, 7-5, 4-5.
3. «По периметру і по хресту». Зображення по периметру відповідає схемі : 1-2, 2-3, 3-6, 6-9, 9-8, 8-7, 7-4, 4-1.
«По хресту»– це зв'язок між центральним зображенням кроссенсу, що міститься під № 5 та сусідніми за схемою : 5-2, 5-8, 5-6, 5-4.

Використання кроссенсу на різних етапах уроку

Можна розпочати урок з розшифрування теми уроку чи епіграфа до нього. Таке завдання зацікавить дітей і налаштовує на сприйняття нового матеріалу, особливо якщо він складний. Проблематику твору теж визначають за допомогою кроссенсу, але спочатку потрібно сформулювати її, записати речення, а потім зобразити в картинках те, що вдалося з'ясувати. Таке завдання створює як вчитель, щоб перевірити знання учнів, так і діти, виконуючи домашнє завдання.

Це дасть змогу краще запам'ятати матеріал і відтворити його на уроці.

Кроссенс може стати планом - конспектом уроку, коли на кожний етап учитель обирає певний квадрат. Доречним буде використання кроссенсу для узагальнення знань про певне поняття, добу чи напрям в літературі.

Система образів, зашифрована у кроссенсі, дає можливість назвати всіх героїв твору та охарактеризувати кожного з них. Дати характеристику персонажу теж простіше, використовуючи цей метод, бо кожна картинка вказує на певну рису характеру людини.

Сюжет твору цікаво розглядати з допомогою кроссенсу, так як кожна картинка асоціюється з певною подією, яку легко згадати. Кроссенс можна використати для презентації книги, щоб заохотити учнів до читання художньої літератури.

На уроках української мови доречним буде використання даного методу під час вивчення значення слова, фразеологізмів, частин мови, словосполучення, речення, основних орфограм.

Функції, які цей метод виконує

- навчальну (сприяє кращому засвоєнню нового матеріалу в ігровій формі) ;
- мотиваційну (викликає інтерес до навчальної теми) ;
- розвивальну (сприяє розвитку образного та логічного мислення) ;
- комунікативну (забезпечує діалог між учасниками навчального процесу);
- соціальну (пояснює закономірності та причини певного явища, його елементи, протиріччя та ін.).

Метод «кроссенс» доречно поєднати з інтерактивними методами:

- робота в групах;
- «мікрофон»
- «мозковий штурм» ;
- робота в парах.

Кроссенс є елементом диференціації та індивідуалізації навчання

- спосіб розуміння вивченого поняття, явища, теми; можливість неординарно застосовувати знання, зв'язок вивченого з життям;
- встановлення міжпредметних зв'язків з іншими шкільними дисциплінами.

Перевага кроссенсу як форми роботи полягає в поєднанні логіки, креативності, інтуїції, уяви, мовлення.

Кроссенс подібний до кросворду , який також дає можливість перевірити знання учнів на уроці, але він простіший у створенні й розгадуванні. Діти люблять працювати з кросвордами, бо ця гра слів захоплююча, цікава, сприяє розвитку логічного мислення, розширює кругозір і вміння здобувати інформацію. Кросворди - чудова розминка для розуму.

Кроссенс, як і кросворд , є головоломкою, яка прийшла до нас з давніх часів і служила більше для розваги, ніж для отримання знань, але в основі якої вже був перетин слів, та й виконання таких завдань сприяли розвитку логічного мислення. І називалася ця головоломка квадратом слів. Особливістю квадрата було те, що слова один під одним записувалися таким чином, щоб утворився квадрат. Кількість стовпців у ньому мала б дорівнювати кількості рядків. Слова у всіх шпальтах , зазвичай, читаються зверху вниз. Сітка містила по вертикалі й по горизонталі однакові або різні за кількістю букв слова.

У деяких кросвордах слова читалися і зліва направо, і справа наліво, знизу вгору і навпаки.

Для заповнення клітин квадрата використовувалися іменники, які служать для називання предметів, явищ, об'єктів тощо.

У кроссенсі все набагато складніше, бо потрібно встановити смисловий асоціативний ланцюг між картинками, та й кожний квадратик містить певну інформацію з тої чи іншої теми. І найголовніше - у кроссенсі всі завдання спрямовані на засвоєння або закріплення знань з певної теми. У перших кросвордах слова підбиратися довільно, але в сучасних теж різноманітні за формою і змістом.

Кросворди різняться :

- за аудиторією використання;
- за тематикою;
- за складністю розгадування;

- за способом розгадування;
- за видом кросвордної сітки та способом її заповнення.

Тож і кроссенс, і кросворд доречно використовувати на уроках української мови та літератури.

2. Практичний розділ

Як починати роботу над розшифруванням і створенням кроссенсу?

Спочатку потрібно привчити учнів старанно готуватися до уроків, якісно засвоювати навчальний матеріал, бо без глибоких знань з предмету розшифрування кроссенсу неможливе.

Наступним завданням буде встановлення асоціативних зв'язків між зображеннями на картинках, які складаються в квадрат. Учні повинні навчитися розгадувати зашифроване в квадратах і тільки тоді починати самостійно складати кроссенс.

У 5 класі на закріплення теми «Мова в житті людини» даю завдання виконати вправу 7(II) (підручник «Українська мова», автори: Н.Голуб, О. Горошкіна) . У вправі потрібно виконати таке: створіть візуалізацію (візуальну карту) теми уроку, на якій відобразить якомога повніше роль мови в житті людини. До речі, у вправі 6 (цього ж підручника), є схема, яка містить таку інформацію. Тож перед учнями постає завдання доповнити цю схему.

У 5 класі , виконуючи домашнє завдання, учні писали книжку «Мова в малюнках», в якій потрібно було оформити сторінку «Спрощення в групах приголосних» (Вправа 239 (II), підручник для учнів 5 класу « Українська мова», автори: Н. Голуб, О.Горошкіна), діти не створювали картинки в квадратах, а малювали до кожного правила малюнки. Деяким допомагали батьки : підбирали картинки в Інтернеті. Але це ще

не створення кроссенсу, а вміння встановлювати асоціативні зв'язки між поняттям та зображенням на картинці.

У підручнику «Українська мова», 6 клас (автори: А. Онатій, Т. Ткачук) більше вправ із завданням таким: за малюнком відтворити інформацію. Так у вправі 79 (4) потрібно написати оголошення, використовуючи цифрові дані з малюнка.

Вправа 95, з цього ж підручника, містить таке завдання: проаналізуй рекламу (зображення реклами на малюнку) і пояснить , чому автори тексту залишили два префікси (пре-, при-) у слові «пр...красний».

На уроках української літератури в 5 класі найпростіше завдання – це створення картинок до сюжету літературної казки, наприклад, І.Франка «Фарбований Лис», або до казки «Лілея» Лесі Українки.

У 6 класі можна запропонувати намалювати картинки до казки «Ялинка» М. Коцюбинського.

У кожному наступному класі завдання потрібно ускладнювати, щоб перейти до створення кроссенсу, картинки підбирати такі, які мають прихований символічний зміст, щоб змусити учнів замислюватися, шукати правильні відповіді та глибше вивчати навчальний матеріал.

У 9 класі можна запропонувати учням створити кроссенс до біографії письменника, до сюжету твору, до визначення проблематики, характеристики персонажів. З цими завданнями учні легко справляться, якщо вони добре засвоїли матеріал, а також творчо підійшли до виконання даного завдання.

Цікавою для створення кроссенсу є біографія М. Гоголя , так як сам він був загадковою особистістю. Тож потрібно лише докласти зусиль, щоб підібрати цікавий матеріал і створити головоломку.

Характери героїв повісті “Тарас Бульба” теж цікаві для розгляду з допомогою кроссенсу. Тож учням варто запропонувати виконати таке завдання.

На уроках української мови можна створити кроссенс на закріплення тем з вивчення словосполучення, простого та складного речення, розділових знаків у таких реченнях.

Висновок

Отже, кроссенс – це головоломка, яка є чудовим засобом для розвитку логічного і творчого мислення школярів. Крім цього, він створює умови для розвитку творчої особистості, вчить висловлювати свою точку зору, уміння критично мислити, обробляти інформацію, сприяє розвитку зв'язного мовлення, зорової пам'яті, підвищує комунікативну здатність, самооцінку та мотивацію, уміння працювати з джерелом інформації, сприяє якісному засвоєнню учнями знань.

Кроссенс – це як елемент тренінгу, головна мета якого полягає в отриманні інформації й закріпленні її на практиці. Під час цієї гри працюють емоції, а підкріплена емоціями інформація краще сприймається і запам'ятовується.

Щоб ефективно застосовувати цей метод, а не зводити його до гри, учитель повинен старанно планувати свою роботу: творчі завдання повинні бути розраховані на весь клас, щоб кожен учень, який має ідеї, міг їх реалізувати.

Головне завдання педагога – зберегти гнучкість розуму дитини для засвоєння нею нових знань. Ми живемо в непростий час, а тому завдання, які стоять перед учителем, швидко орієнтуватися в нових реаліях і змінювати підходи до викладання свого предмету, щоб навчання було цікавим і ефективним.

Бібліографія

1. <https://naurok.com.ua/krossens-yak-metod-navchannya-267111.html>
2.
<http://www.soippo.edu.ua/index.php/2137-krossens-yak-zasib-dlya-tvorchosti-pedagoga>
3. Н. Голуб, О. Горошкіна. Українська мова : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Видавничий дім «Освіта», 2022. 255 с.
4. А. Онатій, Т. Ткачук. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2023. 288 с.